

Emilia TARABURCA,
Universitatea de Stat din Moldova

Pe 12 iunie 2018, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în colaborare cu Ambasada Austriei la Chișinău și Forumul Cultural Austriac București, a desfășurat conferința științifică internațională cu tema „2018 – Anul european al patrimoniului cultural: multiculturalismul și tradiția Austriei”, un veritabil eveniment științific și cultural care s-a inclus în activitățile organizate în acest context și în multe alte țări europene, având ca scop educarea și consolidarea sentimentului de identitate europeană, de apartenență la un spațiu istoric și cultural comun. Conferința a continuat dezbaterile despre ce s-a întâmplat, cum s-a schimbat realitatea social-politică și culturală în decurs de un veac, după 1918, când s-a destrămat Imperiul Austro-Ungar, proces ce, *grosso modo*, a coincis cu sfârșirea Primului Război Mondial, dar și cu unirea tuturor provinciilor istorice locuite de români în cadrul unui stat național, eveniment ce a rămas în istorie sub denumirea de Marea Unire, toate acestea, de fapt, fiind părți componente ale aceleiași conjuncturi istorice de la începutul secolului trecut. Un rezultat remarcabil al lucrărilor conferinței, ce reproduce întregul ei traiect, este cartea *Moșteniri comune/Common Heritage/Общее наследие*, apariție editorială recentă, publicată cu sprijinul financiar al Forumului Cultural Austriac București.

Materia volumului este compartimentată în trei capitole, în conformitate cu principalele direcții tematice ale conferinței. De asemenea, include o *Introducere*, în

care dna Elina Bolgarina și dna Ludmila Corghenci, colaboratoare ale BNRM, reamintesc parcursul acestui eveniment, iar dl Thomas Kloiber, director al Forumului Cultural Austriac București, apreciază înalt organizarea unei astfel de reuniuni științifice și culturale, considerând-o o valoroasă inițiativă pentru experții și pentru universitarii din Moldova, România și Austria. Cartea reproduce și mesajele de salut la inaugurarea conferinței: cel al dnei Elena Pintilei, director general al BNRM, și cel al dnei Christine Freilinger, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Austriei în Republica Moldova, prin care sunt salutați toți participanții, din țară și de peste hotare, accentuându-se convingerea că prin prețuirea și conceptualizarea valorilor patrimoniului cultural național, european și universal conferința va contribui la dezvoltarea relațiilor științifice și culturale moldo-austriece.

Autori ai volumului sunt oameni de știință și de cultură, precum și politicieni din Moldova, Austria și Rusia, specialiști cu un potențial de cercetare remarcabil. Primul capitol al cărții, intitulat „100 de ani de la destrămarea Imperiului Habsburgic: reculegere istorică și evaluarea moștenirii culturale austriece în spațiul central-european”, cuprinde trei comunicări de valoare pe teme de real interes. În prima comunicare, dl Johannes Feichtinger, doctor, colaborator științific al Academiei Austriece de Științe, cu argumente solide demonstrează că spațiul pluricultural al Monarhiei Habs-

burgice târzii, unde coexistau mai multe culturi și se vorbeau mai multe limbi, în prezent este redescoperit ca model de diversitate culturală și lingvistică, fapt ce deschide, în alte condiții social-istorice, noi perspective pentru viitor, în care să poată conviețui, prin diversitate și similaritate, prin competență comunicativă și socială, dar și prin sensibilitate pentru celălalt, mai multe popoare. Următorul text, cel al dnei Lilia Zabolotnaia, doctor, colaborator științific la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, aduce în discuție problema identității național-confesionale în spațiul post-habsburgic. În baza unei cercetări sistematice, argumentate prin date concrete, se conchide că, după destrămarea Imperiilor și drept consecință a Primului Război Mondial, țările în curs de formare tindeau să-și consolideze statutul social-politic pe arena internațională, dorind să transforme frontierele teritorial-politice în frontiere etnico-naționale, însă această aspirație putea veni în dezacord cu interesele țărilor vecine. Această necoincidență a frontierelor teritoriale cu cele etnice, pe care s-au suprapus pretențiile teritoriale exagerate ale țărilor nou-formate, precum și șovinismul imperial al națiunilor titulare față de minoritățile naționale, a cărui parte componentă este și factorul confesional, au provocat mai multe conflicte între națiuni, care, pe parcurs, au dus la destrămarea statelor create pe principiul federalismului (Regatul SCS, apoi Iugoslavia) sau având la temelie sistemul dualist (Cehoslovacia). Ultimul articol, semnat de dl Veaceslav Stepanov, doctor habilitat în științe istorice, profesor la Facultatea de Filozofie a Universității de Stat din Oriol, Federația Rusă, pune accentul pe așa-zisa direcție pro-rusă care a existat pe teritoriile austriece (a cărei apreciere în critica rusă de specialitate oscilează între extreme – de la „ai noștri” până la „străini”) și care insistă pe caracterul comun al componentei ruteano-maloruse cu spațiul etnocultural și conștiința identitară rusă, fapt surprins și reproduș în creația mai multor scriitori din a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea.

Cel de-al doilea compartiment al cărții, cu titlul „Patrimoniul cultural austriac pe teritoriul Basarabiei istorice și al Republicii Moldova”, conține cercetări ce se referă la diverse aspecte ale relațiilor moldo-austriece. Astfel, dna Veronica Cosovan, șefa Secției de carte veche și rară a BNRM, printr-o investigație riguroasă, scoate în evidență, inclusiv prin demonstrarea reproducerilor de picturi, de pagini din cărțile vechi cercetate ș.a., efortul iluminist al intelectualilor ardeleni care au contribuit la tipărirea cărților românești în afara țării, mai exact în Imperiul Austriac, cărți care au fost ulterior răspândite în Moldova și care au influențat schimbarea valorilor culturale pe aceste ținuturi, ale căror exemplare se păstrează astăzi în fondul BNRM. În următorul studiu, dna Olga Garusova, cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, printr-o atentă incursiune în trecut, urmărește istoria primului *club* din Chișinău, impulsivat de originari din Austria, local de petrecere plăcută a timpului liber, unde își fixau întâlnire nobili și intelectuali, unul dintre vizitatorii frecvenți în perioada sa de exil fiind și Al. Pușkin. Această cercetare oferă posibilitatea unei investigații mai extinse privind dezvoltarea mediului sociocultural al orașului în anii '20 ai secolului al XIX-lea. Articolul dnei Elina Bolgarina, șefa Secției Literaturile lumii a BNRM, prezintă o studiere minuțioasă și inedită, susținută de materiale ilustrative, a moștenirii culturale pe care a lăsat-o arhitectul austriac Heinrich von Lonski, invitat la Chișinău (unde a locuit aproximativ trei decenii, după care s-a mutat la Odesa) de către Alexandru Bernardazzi – clădiri de importanță administrativă și/sau culturală națională, unele dintre ele, cu reconstrucții, funcționale și în prezent, ale căror originalitate și frumusețe denotă interacțiunea și valorizarea celor mai variate elemente artistice: renașcentiste, gotice, baroce, clasiciste. Printre acestea se numără Gara feroviară, Liceul real (astăzi – unul dintre blocurile Universității de Stat din Moldova), fosta Judecătorie de district ș.a.

* * *

În anul 2018 s-au celebrat 135 de ani de la nașterea lui Franz Kafka (1883-1924), unul dintre cei mai cunoscuți și cei mai citați scriitori din secolul trecut, care și-a numit scrierile „martori ai singurătății” și pentru care a scrie însemna „să deschizi răni sub forma unor texte și să le menții clare”. Kafka este scriitorul care, prin operele sale, a creat o adevărată filozofie a existenței: a absurdului și a suferinței, a vieții ca sală de judecată, a lumii care și-a pierdut hotarele dintre real și fantasmagoric, în care au fost fracturate legăturile obiective dintre cauză și efect și care parcă se dezvoltă după concepția visului, mai exact a coșmarurilor trăite în vise, când totul e posibil și nimic nu provoacă mirarea. În asemenea cazuri, cea mai halucinantă situație se receptează ca ceva comun și atunci, de exemplu, oamenii se pot metamorfoza în gândaci, cai, maimuțe, câini etc. Aceasta este o lume în care viața e o vină, vină prin ea însăși, vina de a fi, este o lume în care pribegeste „omul cu umbra prea mare”, încolțit de primejdii (reale și/sau imaginare) și torturat de complexe, umilit, iremediabil singur, în orice situație și anturaj, chiar în propria familie, simțindu-se străin și inutil.

În timpul vieții, F. Kafka a reușit să publice doar câteva nuvele și parabola despre paznicul porții, inclusă în romanul *Procesul*, în schimb postum, după ce i-a fost publicată întreaga moștenire artistică, inclusiv corespondența (chiar dacă a cerut prietenului, Max Brod, numit responsabil de moștenirea sa, ca după deces să-i fie arse toate manuscrisele), devine figură emblematică, un fel de mesager/profet al noii ordini existențiale, generate de extinderea sentimentului tragic al existenței omului din perioada dintre cele două cataclisme mondiale, apoi a celui care a supraviețuit războiul, dar nu și sentimentul de incertitudine și proprie inutilitate.

Conferința științifică organizată de BNRM a valorizat opera lui Kafka și impactul pe care aceasta l-a exercitat asupra procesului literar universal prin inaugurarea unei expoziții jubiliare de carte kafkiană din colecțiile bibliotecii și printr-o sesiune de comunicări dedicate cercetării operei

scriitorului din diverse perspective. Imagini ale acestei expoziții, precum și textele tuturor raporturilor au fost incluse în volumul cu materialele conferinței. Unul dintre invitații de onoare ai conferinței, dl Manfred Müller, doctor, președintele Societății Austriece „Franz Kafka”, a prezentat opera scriitorului prin prisma contextului: al mediului – social, religios, de serviciu, de familie, al contemporanilor, în special al Cercului praghez de intelectuali și scriitori, printre ai cărui reprezentanți se numără Rainer Maria Rilke (1875-1926), Franz Werfel (1890-1945), Gustav Meyrink (1868-1932) ș.a., precum și prin prisma relațiilor complicate ale lui F. Kafka cu tatăl său. Dintr-o analiză pertinentă iese în evidență că una din principalele caracteristici ale operei lui Kafka este multiperspectivitatea sa, fapt ce generează o diversitate de interpretări, fără ca vreuna din ele să fie categorică și finală, acesta devenind argumentul-cheie ce a definit importanța sa universală. În același timp, se insistă asupra faptului că opera scriitorului trebuie receptată și prin prisma unei bogate tradiții, alimentate atât de cultura germană din Praga, cât și de cea iudaică, precum și de modelele literare din Rusia, Franța, Austria și Germania.

Următorul text din volum este cel semnat de dna Olga Sivic, șef de oficiu la Biblioteca evreiască – Centrul cultural „I. Mangher”, Filiala Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, și urmărește problema includerii lui Kafka în rândul scriitorilor evrei, tema apartenenței sale evreiești și a atitudinii scriitorului evreu, vorbitor de limbă germană, locuitor al Cehiei (în acea perioadă – aflată sub steagul austro-ungar), față de iudaism. Printr-o cercetare atentă a vieții și a operei lui Kafka se urmărește evoluția viziunii sale: de la negarea completă până la pătrunderea profundă în bazele iudaismului. De asemenea, prin argumente este demonstrată influența esteticii lui Kafka asupra altor scriitori evrei, inclusiv din Bucovina, Galiția și Basarabia, o atenție mai mare acordându-se operei lui Ițik Mangher (1901-1969).

Următorul articol, cel al dlui Ivan Pilchin, magistrul în filologie germanică, lector la Universitatea de Stat din Moldova, relie-

fează și urmărește succesiv, cu trimiteri la corpusul bibliografic analizat, procesul receptării operei lui F. Kafka în spațiul sovietic și postsovietic (URSS, România, Moldova), de la conceptul de selectare a operelor kafkiene pentru publicare până la interpretarea lor critică, începând cu anul 1964, perioada „dezghețului” hrușciolist, când în revista *Иностранная литература* din Moscova apar câteva nuvele și parabole, însoțite de un studiu critic în stilul realismului socialist, până în prezent, cu analize imparțiale, în profunzime.

Volumul cu materialele conferinței conține și un poem, scris și recitat de Emilian Galaicu-Păun la inaugurarea expoziției jubiliare de cărți ale lui Franz Kafka:

„Praga lui Franz Kafka,
Odesa lui Isaac Babel [...]
fiecare oraș cu evreul lui de geniu, prins
la rever ca o stea a lui David – ,
tot atâtea nume –
șiboleț, de rostit la intrarea în
Ierusalimul Ceresc!”

Partea finală a cărții include aprecierea conferinței ca notabil eveniment intelectual și cultural, expusă de către dna Christine Freilinger, ambasadorul Austriei în Moldova, și postată pe pagina de Facebook a ambasadei, precum și o analiză calitativă succintă a totalurilor conferinței și a perspectivelor pe care aceasta le-a deschis în direcția cercetării moștenirii istorice și cul-

turale comune a Moldovei și Austriei, realizată de dna Elina Bolgarina, responsabilă de organizarea conferinței.

Este de apreciat profunzimea și originalitatea articolelor incluse în volum, care denotă un studiu riguros și responsabil, bazat pe cercetările comparativ-istorică și tradițional-descriptivă, precum și perspectiva pluridisciplinară în abordarea temei „Moșteniri comune”, prin includerea investigațiilor din domeniul istoriei, al științelor sociale, al celor politice, al literaturii și din alte domenii ale artei. Articolele sunt scrise în trei limbi – română, germană și rusă – și respectă rigorile unui text științific, conțin trimiteri/referințe bibliografice la surse de valoare din domeniul de cercetare, iar pentru a facilita receptarea informației de către un cerc cât mai larg de cititori, cele scrise în limba germană sunt traduse integral în limba română.

Noua apariție editorială, cartea *Moșteniri comune/Common Heritage/Общее наследие*, este bine gândită, logic și profesionist structurată, fiind adresată unui cerc larg de cititori: istorici, politicieni, oameni de cultură, pedagogi, studenți, toate persoanele ce doresc să cunoască mai multe și să reflecteze asupra temelor și problemelor aduse în discuție. Volumul a teaurizat amplul traseu al conferinței și va rămâne ca mărturie a posibilității de a comunica productiv, de a împărtăși idei și de a ne redescoperi ca cetățeni ai unui spațiu social-politic și cultural comun – Europa.

